

Kúria
Bfv.II.1.261/2024/12.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG		
Ügyszám: III/ 00146 - 0 / 2025		
Érkezett: 2025 JAN 20.		
Érkezés módja		
☐ POSTÁN	☒ @	EGYÉB:
Példány: 1	Melléklet: 6	Kezeliiroda: <i>elu</i>

A Kúria a csalás büntette miatt [REDACTED] ellen folyamatban volt büntetőügyben a [REDACTED] terhelt védője által előterjesztett felülvizsgálati indítvány alapján indult felülvizsgálati eljárásban meghozta a következő

v é g z é s t :

A Kúria az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 25. § (1) bekezdése alapján kezdeményezi az Alkotmánybíróságnál a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 595. § (4) bekezdésében foglalt jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását és a Kúria Bfv.II.1.261/2024. számú ügyében alkalmazásának kizárását.

A Kúria az Alkotmánybíróság előtti eljárás befejezéséig az előtte Bfv.II.1.261/2024. számon indult eljárást felfüggeszti.

A végzés ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

I.

1. A Pesti Központi Kerületi Bíróság 2023. június 8-án kihirdetett 18.B.30.325/2021/46. számú ítéletével [REDACTED] terheltet bűnösnek mondta ki csalás büntetében [a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 373. § (1) bekezdés, (3) bekezdés a) pont], ezért 200 napi tétel, 2.500 forint egy napi tétel összegű, összesen 500.000 forint pénzbüntetésre ítélte és vele szemben 5.000.000 forint erejéig vagyonekobzást rendelt el.

2. Az elsőfokú ítélet ellen a terhelt és védője – elsődlegesen felmentés, másodlagosan enyhítés végett bejelentett – fellebbezése folytán másodfokon eljáró Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 2024. szeptember 12-én meghozott 28.Bf.10.520/2023/6. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta; a pénzbüntetést mellőzte és a terheltet 40 nap elzárásra ítélte; emellett mellőzte a vagyonekobzás elrendelését is. Egyebekben azonban az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

3. A jogerős ügydöntő határozat ellen a terhelt védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt eljárási szabálysértés miatt, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 649. § (2) bekezdés e) pontjában meghatározott okból.

Az indítvány szerint a terhelttel szemben folytatott büntetőeljárás során mind az első, mind a másodfokon eljáró bíróság megsértette a Be. 595. § (1) bekezdésében meghatározott súlyosítási tilalomra vonatkozó eljárási szabályt. Az elsőfokon eljáró bíróság ugyanis a kizárólag védői indítvány alapján tartott tárgyalás eredményeként, a Be. 746. § (5) bekezdésében meghatározott új tény felmerülésének hiányában, az eredendően büntetővégzésben kiszabott 250.000 forint pénzbüntetését a duplájára emelte, míg a másodfokú bíróság az ugyancsak védelmi fellebbezés folytán megnyílt másodfokú felülbírálatban az elsőfokú ítéletben kiszabott pénzbüntetés helyett elzárást szabott ki.

Bfv.II.1.261/2024/12.

Jogi érvelése körében a Kúria Bfv.II.1.115/2021/8. számú, valamint a BH 2019.296. számon megjelölt eseti döntés felhívása mellett kifejtette, hogy a súlyosítási tilalom elvét sérti, amennyiben a kiszabott pénzbüntetés helyett a terhelt terhére bejelentett fellebbezés hiányában a bíróság elzárást alkalmaz, miután az a személyi szabadság tényleges elvonásával járó büntetés. Erre tekintettel az elzárás nem csak a logika szabályai, de a büntetések Btk. 33. §-a szerint súly szerinti szabályozására figyelemmel is súlyosabb büntetés, mint a pénzbüntetés, hiszen ez utóbbi csupán anyagi terhet ró a terheltre, aki – az elsőfokú eljárásban megtett nyilatkozata szerint – alkalmi munkából fenn tudja magát tartani, családi segítséggel és anyagi támogatással pedig a pénzbüntetés megfizetésére is képes.

Mindezek alapján a jogerős ítélet megváltoztatását, a terhelttel szemben a kiszabott elzárás mellőzését, a súlyosítási tilalomba nem ütköző mértékű – a büntetővégzéssel kiszabott 250.000 forint összegű – pénzbüntetés kiszabását vagy enyhébb intézkedés alkalmazását indítványozta.

A Legfőbb Ügyészség a BF.1245/2024/3. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt alaptalannak tartotta és a támadott ítéletek hatályban tartását indítványozta.

A peradatok részletes rögzítése mellett kifejtette, hogy az eljárás a büntetővégzés meghozatalára külön eljárásban, a Be. 746. § (5) bekezdésében írt speciális súlyosítási tilalom alóli kivétel, a büntetés kiszabása szempontjából jelentős személyi körülményekre vonatkozó új tény is lehet, jelen esetben a tárgyaláson az egy napi tétel összegének alapját képező terhelti jövedelmi viszonyok körében merült fel olyan új bizonyíték a terhelti vallomás alapján, amelyre tekintettel a pénzbüntetés egy napi tétele összegének jelentős felemelése volt indokolt.

Vitatta a védői érvelést, mely szerint a terhelt terhére bejelentett fellebbezés hiányában a súlyosítási tilalom akadályát képezte volna a másodfokú eljárásban az elsőfokú ítélettel kiszabott pénzbüntetés helyett elzárás kiszabásának.

Utalt rá, hogy a másodfokú bíróság helyesen hivatkozott arra, hogy a súlyosítási tilalomba ütköző, konkrétan ki nem szabható büntetésekről, nem alkalmazható intézkedésekről a súlyosítási tilalom tartalmát meghatározó Be. 595. § (4) bekezdése taxatív felsorolást ad, így mindaz, ami nem ütközik az e törvényhely által felsorolt tilalmakba, az – még abban az esetben is, ha a terheltre nézve hátrányosabb – kiszabható, illetve alkalmazható.

II. A kezdeményezéssel érintett jogszabályi rendelkezés szövege az alábbi.

Alaptörvény

IV. cikk (1) bekezdés:

Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

XXVIII. cikk (1) bekezdés:

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

Bfv.II.1.261/2024/12.

Be. 595. § (4) bekezdés:

A súlyosítási tilalom folytán a másodfokú bíróság a vádlott terhére bejelentett fellebbezés hiányában nem szabhat ki

- a) büntetést azzal szemben, akinek az ügyét elsőfokon önállóan alkalmazott intézkedéssel bírálták el,
- b) elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, a sportrendezvények látogatásától való eltiltás, kiutasítás helyett szabadságvesztést annak felfüggesztése mellett sem,
- c) felfüggesztett szabadságvesztés helyett végrehajtandó szabadságvesztést,
- d) végrehajtandó szabadságvesztés helyett hosszabb tartamú szabadságvesztést, annak felfüggesztése mellett sem,
- e) az elsőfokú bíróság által alkalmazott büntetések számát meghaladó további büntetéseket, ide nem értve a szabadságvesztés helyett alkalmazott büntetéseket,
- f) az elsőfokú bíróság által nem alkalmazott mellékbüntetést,
- g) lefokozás, szolgálati viszony megszüntetése helyett szabadságvesztést, annak felfüggesztése mellett sem.

III.

1.)

A Kúria álláspontja szerint a Be. 595. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenesen korlátozza a súlyosítási tilalom érvényesülésének körét azzal, hogy nem zárja ki teljeskörűen azt, hogy a terhelt terhére bejelentett fellebbezés hiányában a másodfokú bíróság a személyi szabadságot nem vagy nem teljeskörűen elvonó joghátrányt elzárásra, azaz a személyi szabadság teljes elvonását jelentő büntetési nemre váltsón. Ez pedig sérti az Alaptörvényben garantált szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jogot (Alaptörvény IV. cikk) és a tisztességes tárgyaláshoz való jogot (Alaptörvény XXVIII. cikk) is.

A súlyosítási tilalom a büntetőeljárás garanciális jellegű intézménye, ami a jogorvoslati jog kockázatmentes gyakorlását biztosítja. Ez biztosítja, hogy a terhelt és védője jogorvoslati nyilatkozatát abban a tudatban tehesse meg, hogy fellebbezése nem eredményezheti vele szemben súlyosabb büntetés kiszabását. A súlyosítási tilalom tartalmát a Be. 595. §-ának rendelkezései töltik ki.

A súlyosítási tilalom kizárja, hogy a másodfokú bíróság a vádlott büntetését, illetve a büntetés helyett alkalmazott intézkedést – a terhére bejelentett fellebbezés hiányában – súlyosítsa [Be. 595. § (1) bekezdés első mondatának második fordulata]. E rendelkezés önmagában, értelemszerűen kizárja az elsőfokon kiszabott büntetési nem vagy intézkedés hosszabb tartamban vagy nagyobb mértékben való megállapítását. A különböző büntetési/intézkedési nemek egymással való felválthatósága kapcsán pedig a Be. 595. § (4) bekezdése húzza meg a határokat. Következik ebből az is, hogy az elsőfokon kiszabott büntetés olyan tartalmú megváltoztatása, amit a hivatkozott rendelkezés nem zár ki, nem sérti a súlyosítási tilalmat és így jogszerűen megtehető a másodfokú eljárásban a terhelt terhére bejelentett fellebbezés hiányában is.

A bírói gyakorlat ennek megfelelően következetes abban, hogy nem sérti a súlyosítási tilalmat a másodfokú eljárásban a terhelt terhére bejelentett fellebbezés hiányában súlyosabb büntetés-végrehajtási fokozat megállapítása és a feltételes szabadságra bocsáthatóságra vonatkozó

Bfv.II.1.261/2024/12.

hátrányosabb döntés [Bfv.345/2017/6. (BH 2017.364.), BH 2014.323., BH 2005.130.], illetve az előzetes mentesítés mellőzése [Bfv.933/2016/6. (BH 2017.109), BH 1987.342.].

Különböző büntetési nemek egymással való felváltása kapcsán a Kúria a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett Bfv.138/2019/10. számú (BH 2019.296. számon is megjelentetett) határozatában kifejtette, hogy a súlyosítási tilalomba ütköző, konkrétan ki nem szabható büntetésekről, nem alkalmazható intézkedésekről a súlyosítási tilalom tartalmát meghatározó, a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: korábbi Be.) 354. § (4) bekezdése taxatív felsorolást ad. Ezért mindaz, ami nem ütközik az e törvényhely által felsoroltakba, az kiszabható, illetve alkalmazható, függetlenül attól, hogy – jóllehet, nem sérti a súlyosítási tilalmat – adott esetben a terheltre nézve hátrányosabb lehet {indokolás [23] bekezdés}.

Ugyanezt az értelmezést tartalmazza a Kúria ugyancsak a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett Bfv.1252/2017/8. (EBH 2018.B.14. számon is megjelentetett) határozata is.

A kifejtett érvek irányadók a hatályos Be. alapján is, tekintettel arra, hogy a súlyosítási tilalom jelen ügyben releváns rendelkezései [1998. évi XIX. törvény 354. § (1) és (4) bekezdés, illetve 2017. évi XC. törvény 595. § (1) és (4) bekezdés] érdemben azonosak.

A Be. 595. § (4) bekezdésének szabályozását áttekintve megállapítható, hogy az élesen elkülöníti egyrészt a büntetéseket az intézkedésektől, másrészt – a büntetéseken belül – a szabadságvesztést minden egyéb büntetési nemtől. Ugyanakkor a szabadságvesztés kivételével az egyes büntetési nemek között nem tesz különbséget. A törvényhely b) pontja kategorikusan tilalmazza bármilyen más büntetési nem szabadságvesztésre való átváltását, még akár utóbbi végrehajtásának felfüggesztése esetén is. A más büntetési nemek egymással való felváltását tilalmazó rendelkezés hiánya ugyanakkor azt eredményezi, hogy a szabadságvesztés kivételével, a Btk. 33. § (1) bekezdés b)-i) pontjában meghatározott valamennyi büntetési nem – azok számszerinti megtartása mellett – korlátozás nélkül váltható fel egymással a másodfokú eljárásban, a terhelt terhére bejelentett fellebbezés hiányában is.

Ekként a jelen ügyben felülvizsgálattal sérelmezettek közül a Be. alapján nem tilalmazott a pénzbüntetés elzárással való felváltása sem.

2.)

A Btk. 33. § (1) bekezdés a)-i) pontjában meghatározott kilenc büntetési nem különböző módon és mértékben korlátozza az alapvető jogokat. Kizárólag a vagyoni jogokat vonja el – annak mértékéig – a pénzbüntetés, a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát korlátozza a kitiltás és a kiutasítás, valamint – még csekélyebb mértékben – a sportrendezvények látogatásától való eltiltás. Egyetlen emberi tevékenység – az engedélyhez kötött járművek vezetése – gyakorlásának jogát vonja el a járművezetéstől eltiltás, és a munkához való jogot korlátozza – mindig csak részben, adott foglalkozás tekintetében – a foglalkozástól eltiltás. Jelentősebb mértékben érinti a személyi szabadsághoz való jogot a közérdekű munka, melynek immanens tartalma szerint az elítélt annak végrehajtása alatt köteles meghatározott helyen tartózkodni és meghatározott tevékenységet végezni. A személyi szabadság alapjogát azonban csak két büntetési nem vonja el teljes egészében, a szabadságvesztés és az elzárás.

Bfv.II.1.261/2024/12.

Megállapítható tehát, hogy e két büntetési nem az azzal érintett alapjog és a korlátozás mértéke kapcsán egymással teljes mértékben azonos, különbség köztük – anyagi jogi vonatkozásban – csak a korlátozás (elvonás) időtartamában van. Ezzel szemben valamennyi más büntetési nem csak a személyi szabadsághoz való jog egy-egy részjogosítványát vonja el vagy korlátozza. Alapjogi szempontból ekként az éles határvonal nem a szabadságvesztés és a többi büntetési nem, hanem a személyi szabadságot teljes mértékben elvonó büntetési nemek, azaz a szabadságvesztés és az elzárás, illetve az összes többi büntetési nem között húzódik.

3.)

A 2003. július 1. napja előtt hatályban volt, a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény 241. § (1) bekezdése a későbbi szabályozáshoz hasonlóan ugyancsak kimondta, hogy az elsőfokú bíróság által felmentett vádlott bűnösségét megállapítani, illetőleg a vádlott büntetését súlyosítani csak akkor lehet, ha a terhére fellebbezést jelentettek be; az ezzel tilalmazott súlyosítás fogalmát és tartalmi körét azonban egyáltalán nem határozta meg. Így ebben a körben a gyakorlat számára a Legfelsőbb Bíróság 157. számú BK állásfoglalása nyújtott iránymutatást, amely a különböző büntetési nemek egymással való felválthatósága kapcsán, a jelen ügyben releváns körben azt rögzítette, hogy a súlyosítási tilalom (Be. 241. §) folytán a másodfokú bíróság a vádlott terhére bejelentett fellebbezés hiányában nem szabhat ki (...) pénzbüntetés helyett közérdekű munkát vagy szabadságvesztést; közérdekű munka helyett szabadságvesztést (...).

A bírói gyakorlat ennek megfelelően alakult.

A 2003. július 1. napján hatályba lépett eljárási törvény e körben változatlan tartalommal törvénybe foglalta a fenti iránymutatást: a súlyosítási tilalom folytán a másodfokú bíróság a vádlott terhére bejelentett fellebbezés hiányában nem szabhat ki pénzbüntetés helyett közérdekű munkát vagy szabadságvesztést, közérdekű munka helyett szabadságvesztést [1998. évi XIX. törvény 354. § (4) bekezdés b) pont].

Megjegyzendő, hogy ebben az időszakban az anyagi jogszabály (a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény) három főbüntetési nemet ismert: a szabadságvesztést, a közérdekű munkát és a pénzbüntetést [38. § (1) bekezdés]. A további büntetési nemek egyaránt mellékbüntetésként kerültek szabályozásra [38. § (2) bekezdés].

Megállapítható tehát, hogy az ezen időszakban hatályban volt korábbi eljárási törvény teljes mértékben teret engedett az anyagi jog által a három főbüntetési nem között meghatározott erőssorrend érvényesülésének, a későbbi eljárási törvény pedig törvényerőre emelte azt. Mindkét szabályozás azt eredményezte, hogy a szabadságvesztés minősült a legsúlyosabb büntetési nemnek, ezt követte súlyosság szempontjából a közérdekű munka, majd azt a pénzbüntetés. Ez a rendszer teljeskörűen kizárta, hogy enyhébb büntetési nem súlyosabbal kerüljön felváltásra; pénzbüntetés helyett sem szabadságvesztés, sem közérdekű munka, közérdekű munka helyett szabadságvesztés nem volt kiszabható.

A büntetési nemekre vonatkozó anyagi jogi szabályozás azonban jelentősen módosult 2010. május 1-i hatállyal. A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2009. évi LXXX. törvénnyel módosított korábbi Btk. 38. § (1) bekezdése már büntetésként szabályozta a szabadságvesztést, a közérdekű munkát, a pénzbüntetést, a foglalkozástól eltiltást, a járművezetéstől eltiltást és a kiutasítást, a (2) bekezdés szerint mellékbüntetésként csupán a kitiltás és a közügyektől eltiltás minősült.

Bfv.II.1.261/2024/12.

Ezzel párhuzamosan a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény, a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény, valamint a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról rendelkező 2009. évi CXXXVI. törvénnyel módosított korábbi Be. 354. § (4) bekezdése súlyosság szempontjából már egy szintre emelte a pénzbüntetést, a közérdekű munkát és valamennyi, korábban mellékbüntetésként, immáron főbüntetésként meghatározott új büntetési nemet, kizárólag a szabadságvesztést emelte ki és a más büntetési nemek szabadságvesztéssel való felváltásának valamennyi formáját zárta ki, a további büntetések között azonban nem tett különbséget. Ezt a szabályozást vette át – ebben a körben – a 2018. július 1. napján hatályba lépett, jelenleg hatályos Be. 595. § (4) bekezdése is.

A fenti szabályozás alkotmányos alapja a megalkotásakor az volt, hogy a személyi szabadsághoz fűződő alapjogot teljes egészében kizárólag a szabadságvesztés büntetési nem vonta el, így a súlyosítási tilalom szempontjából kizárólag annak kiemelése indokolt.

A 2013. július 1. napján hatályba lépett, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 33. § (1) bekezdés b) pontja új büntetési nemként vezette be az anyagi büntetőjog rendszerébe az elzárás jogintézményét. Az elzárást büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani [Btk. 46. § (2) bekezdés], végrehajtása a személyi szabadság alapjogának teljes elvonását jelenti.

Az eljárási törvény ezzel párhuzamos módosítása (a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény) azonban a súlyosítási tilalom kapcsán nem a szabadságvesztéssel, hanem az egyéb büntetési nemekkel helyezte egy szintre az elzárást, ekként kizárta az elzárás szabadságvesztéssel való felváltását, de nem zárta ki semmilyen más büntetési nem elzárással való felváltását. Ezt a szabályozást vette át a hatályos Be. 595. § (4) bekezdése is.

Tette ezt annak ellenére, hogy a Btk. 33. §-ához fűződő miniszteri indokolás – melynek figyelembevétele a jogértelmezés során az Alaptörvény 28. cikkében rögzített köteleesség – még az alábbiakat rögzítette:

„A törvény a büntetési nemek felsorolásában az első négy büntetési nemnek erősségi sorrendet tulajdonít a súlyosítási tilalom szempontjából. Ennek megfelelően a büntetések felsorolásában az első négy helyen – egymáshoz képest erősségi sorrendben – az a négy büntetés szerepel, amely mögött a szabadságelvonás lehetősége húzódik meg. Az ezeket követő büntetések felsorolása már nem jelent erősségi sorrendet, mert mindig az egyedi eset körülményeitől függ, hogy melyik jelent az elkövetőre súlyosabb joghátrányt”.

A miniszteri indokolásban említett négy büntetési nem – sorrendben – a szabadságvesztés, az elzárás, a közérdekű munka és a pénzbüntetés. Az indokolás kifejezetten utal rá, hogy az erőssorrend a súlyosítási tilalom szempontjából áll fenn. A súlyosítási tilalom az eljárási törvényben meghatározott jogintézmény, az arra vonatkozó eljárásjogi szabályozás azonban már akkor sem volt összhangban az anyagi jogszabály miniszteri indokolásában írtakkal és jelenleg sem felel meg annak.

Az eljárási törvény ugyanis – a miniszteri indokolásban írtakkal szemben – a súlyosítási tilalom kapcsán nemhogy a Btk.-ban első négy helyen írt büntetési nem között nem határoz meg erőssorrendet, hanem a korábban az eljárási törvény kifejezett rendelkezéseiből kitűnő erőssorrendet a három korábbi főbüntetési nem között már 2010. május 1-i hatállyal két szintre

Bfv.II.1.261/2024/12.

(a szabadságvesztés, illetve a közérdekű munka és a pénzbüntetés) csökkentette, majd azt tartotta fenn továbbra is akként, hogy a 2013. július 1. napjától bevezetett elzárást súlyosság szempontjából nem az ugyancsak teljes szabadságelvonással járó szabadságvesztéssel, hanem a többi, enyhébb büntetéssel helyezte egy szintre.

A jogalkotói szándék tehát – ami a jogszabályok értelmezésénél eligazítja a jogalkalmazót – az anyagi jogi szabályok körében egyértelmű helyzetet teremtett a büntetések erőssorrendjét illetően, majd ugyanezen jogalkotói szándék az eljárási szabályoknál az erőssorrend figyelmen kívül hagyásával teret engedett egy szabadságot teljesen elvonó büntetésnek, lényegileg a súlyosítási tilalom jogalkotói szándékával szembemenően.

4.)

A személyi szabadsághoz való jog alapjog, attól csak törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján lehet bárkit megfosztani [Alaptörvény IV. Cikk (2) bekezdés]. Ehhez képest nyilvánvaló, hogy a személyi szabadságot teljesen elvonó büntetések – tartamuktól függetlenül – minőségileg súlyosabb joghátrányt jelentenek, mint a személyi szabadságot nem teljes mértékben elvonó, avagy csupán az alapjog egy-egy részjogosítványát elvonó vagy korlátozó büntetési nemek.

Ennek megfelelően a mind a korábbi, mind a jelenleg hatályos eljárásjogi törvényi szabályozás a súlyosítási tilalom szempontjából kiemelten kezelte a 2013. július 1. napja előtt egyetlen, a személyi szabadságot teljes mértékben elvonó büntetési nemet, a szabadságvesztést és egybehangzóan rögzítette, hogy

- más büntetési nem szabadságvesztéssel nem váltható fel,
- végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtandó szabadságvesztéssel nem váltható fel, sőt még
- végrehajtandó szabadságvesztés sem váltható fel hosszabb tartamú – így a későbbi hosszabb tartamú szabadságelvonás elvi lehetőségét magában hordozó – végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztésre.

Az elzárás kapcsán azonban az eljárási törvény ugyanezt a különbségtételt nem tette meg.

Az Alaptörvény szintén garantálja a tisztességes eljáráshoz való jogot [XXVIII. cikk (1) bekezdés]. Az Alkotmánybíróság a 3487/2022. (XII. 20.) AB határozatában megállapította a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét akkor, amikor a másodfokú bíróság nem tisztázta, hogy a védő fellebbezését visszavonó nyilatkozata a terhelt akaratában áll-e, a fellebbezést tanácsülésein bírálta el és a terhelttel szemben alkalmazott előzetes mentesítést a terhelt terhére bejelentett fellebbezés hiányában mellőzte. Indokolásában rámutatott, hogy

„[79] (...) e három körülmény együttállása végeredményben oda vezetett, hogy kizárólag a terhelt érdekében álló perccselekvés folytán nyílt meg az olyan döntési jogkör gyakorlásának lehetősége, ami viszont a terhelt érdekében – nyilvánvalóan – nem álló, azzal szöges ellentétben álló döntés meghozatalát nem csupán biztosította, hanem eredményezte is. Az ilyen eljárás nem tisztességes.

[80] Ezzel összhangban, illetve összefüggésben álló, és a 22/2012. (V. 11.) AB határozat, a 7/2013. (III. 1.) AB határozat, továbbá a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatok nyomán gondolkodást vezetőnek vehető, irányadónak tekinthető a tisztességes eljáráshoz fűződő alapvető joggal kapcsolatban kimunkált korábbi alkotmánybírósági gyakorlat.

[81] E szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt vádat, vagy valamely perben jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el. A „tisztességes eljárás” (*fair trial*) követelménye nem egyszerűen egy a bíróságnak és az eljárásnak itt megkövetelt tulajdonságai közül (ti. mint „igazságos tárgyalás”), hanem az idézett alkotmányi rendelkezésben foglalt követelményeken túl – különösen a büntetőjogra és -eljárásra vonatkozóan – az 57. § többi garanciájának teljesedését is átfogja. Sőt, az Egyezségokmányoknak és az Emberi Jogok Európai Egyezményének – az Alkotmány 57. §-a tartalmához és szerkezetéhez mintát adó – eljárási garanciákat tartalmazó cikkei általában elfogadott értelmezése szerint a *fair trial* olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás „méltánytalan” vagy „igazságtalan”, avagy „nem tisztességes” [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998 91, 95].

[82] Jelen ügyben erről van szó. A másodfokú bíróság eljárása és annak nyomán döntése az – ügyészi indítvány ismeretében lévő – indítványozó számára olyan előre nem látható hátrányos döntést eredményezett, amellyel az ügy összes körülményét figyelembe véve (és bár látszólag az eljárási szabályokat megtartva) nyilvánvalóan sérült az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való joga.”.

A Kúria álláspontja szerint alapjogi szempontból jelen ügyben is ugyanaz a helyzet. A bemutatott szabályozási anomália, az anyagi jogi és az eljárásjogi szabályozás inkoherenciája azt eredményezte, hogy az elsőfokon kiszabott büntetés folytán anyagi jellegű jogkorlátozással szembenező terheltnek – kizárólag a javára bejelentetett perorvoslat eredményeképp – a személyi szabadságát teljes mértékben elvonó büntetéssel kellett szembesülnie. Mindeközben pedig az eljárási törvény rendelkezései formailag nem sérültek.

Kétségtelen, hogy a súlyosítási tilalom dogmatikailag sem feltétlenül jelenti bármilyen, a terhelt számára kedvezőtlenebb rendelkezés meghozatalának tilalmát. Teljes súlyosítási tilalomról van szó akkor, ha a törvény minden, a terhelt számára hátrányos rendelkezés meghozatalát tiltja, azonban, ha csak részleges súlyosítási tilalom érvényesül, akkor az adott büntető eljárásjogi szabályozás konkrétan meghatározza azon rendelkezések körét, amelyeket a tilalom érint. A teljes szabadságelvonással nem járó rendelkezés felváltása a személyi szabadságot teljes mértékben elvonó büntetéssel azonban nem vethető össze a különböző, egyaránt teljes szabadságelvonással nem járó büntetések egymással való felváltásával, melynek során szubjektíve eltérhet, hogy míg valakinek a pénzbüntetés, másnak a közérdekű munka, megint másnak a járművezetéstől eltiltás vagy más büntetési nem jelenthet „érzékenyebb” hátrányt. A személyi szabadság elzárással való teljes elvonása – az érintett személyétől függetlenül – mindig minőségileg súlyosabb joghátrányt jelent, mint bármely más, tárgyában vagy terjedelmében szűkebb jogkorlátozás. Az pedig, hogy ezt eredményezheti a kizárólag a terhelt javára bejelentett perorvoslat is, sérti az Alaptörvény IV. cikkében garantált személyi szabadsághoz való jogot és az Alaptörvény XXVIII. cikkében írt tisztességes eljáráshoz való jogot is.

IV.

A Kúria álláspontja szerint az alaptörvény-ellenes helyzet jelen ügyre kihatóan csak úgy orvosolható, ha az Alkotmánybíróság a súlyosítási tilalom körét alaptörvény-sértően korlátozó Be. 595. § (4) bekezdését teljes egészében megsemmisíti és az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazását jelen ügyben kizárja. Ahogy arra a Kúria a korábbiakban már utalt, a közelmúltban, mintegy 20 éven át hatályban volt, a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény

Bfv.II.1.261/2024/12.

sem tartalmazott a súlyosítási tilalom kapcsán az egyes büntetési nemek egymással való felválthatóságára vonatkozó részletszabályozást, ennek ellenére a bírói gyakorlat kimunkálta annak egységes értelmezését. A jelenleg hatályos jogi szabályozás alapján sincs akadálya annak, hogy az eljárási törvény korlátozó rendelkezésének megsemmisítése esetén a bírói gyakorlat az anyagi jogszabályok alapján, a miniszteri indokolás figyelembevételével és az eljárási törvényben jelenleg is szabályozott hátrányosabb büntetés fogalmának [Be. 10. § (3) bekezdés] értelmezésével, az Alkotmánybíróság határozatának tartalmára is tekintettel, a Kúria jogegységesítő eszközeinek igénybevételével a súlyosítási tilalom körét az Alaptörvénynek megfelelő tartalommal töltsse ki, továbbá a jogalkotó is alkothat az Alaptörvénynek megfelelő új szabályokat.

Az adott ügyben azonban az alaptörvény-ellenes helyzet csak az azt eredményező jogszabály alkalmazásának kizárásával orvosolható; annak hiányában ugyanis a felülvizsgálat során – a Be. 659. § (2) bekezdése alapján – a Be. 595. § (4) bekezdését a támadott határozat meghozatala idején hatályos jogszabályként alkalmazni kellene, ami a pénzbüntetés elzárással való felváltását nem zárja ki.

„Még az Alaptörvény és az Abtv. hatályba lépése előtt meghozott 35/2011. (V. 6.) AB határozatával állapította meg az Alkotmánybíróság azt a követelményt, amely szerint a bíró az elé tárt jogvitát alkotmányos jogszabály alapján köteles eldönteni, és amennyiben az alkalmazandó jog alkotmányellenességét észleli, köteles az Alkotmánybíróság eljárást kezdeményezni” {3136/2016. (VI. 29.) AB határozat, Indokolás [16], ABH 2016.16.818.}.

Mindezekre figyelemmel a Kúria a Be. 653. § (1) bekezdésére, a Be. 617. §-ára, valamint a Be. 589. §-ára tekintettel, a Be. 489. § (1) bekezdése alapján indítványozza a törvényi rendelkezés jelen ügyben való alkalmazásának alkotmányjogi vizsgálatát, ideértve az alkalmazandó törvényi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását és az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását, amely értelmében ugyanezen törvényhely (3) bekezdése alapján felfüggesztette az eljárást. Az egyedi normakontroll eljárás iránti kezdeményezés Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 25. § (1) bekezdésén alapul.

A végzés elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 6. § (4) bekezdése és a Be. 535. § (3) bekezdése kizárja.

Budapest, 2025. január 13.

Dr. Somogyi Gábor s.k. a tanács elnöke, Dr. Demeter Zsuzsanna s.k. előadó bíró, Dr. Harangozó Attila s.k. bíró, Dr. Metzinger Márton s.k. bíró, Dr. Boros Tibor s.k. bíró

A kiadmány hiteléül:
Lévai Viktória
tisztviselő

